

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТМОДЕРНУ

УДК 32.321

Абсалямів К.Ю.
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
Харків, Україна

ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ МОДЕЛІ А. ЕТЦІОНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Політичні рішення безпосередньо впливають на життя людей, визначають напрями розвитку держави, а також визначають її місце в глобальному контексті. Наприклад, ухвалення рішень щодо захисту прав людини, екологічної безпеки або соціальної справедливості може стати вирішальним фактором для добробуту суспільства.

Політичні рішення можуть бути сприйняті позитивно чи негативно залежно від інтересів різних соціальних груп і політичних сил, тому ефективне управління вимагає уваги до кожного аспекту такого процесу.

У концепції прийняття суспільно вагомих рішень певна невизначеність у зобов'язаннях нормативного та політичного характеру перетворюється на конкретні зобов'язання за одним або декількома конкретними курсами дій. Оскільки прийняття рішень включає елемент вибору, це найбільш ризиковий та волюнтаристський аспект політичної поведінки. Актуалізується низка проблем стосовно того якою мірою політичні суб'єкти можуть вирішувати наявну проблему / запит; яким має бути їхній курс у змістовному сенсі з точки зору оптимального врахування громадських інтересів; якою мірою виробники рішень змушені слідувати курсу, встановленому силами, що знаходяться поза їхнім контролем.

Раціоналістичні моделі, як правило, передбачають високий рівень контролю над ситуацією прийняття рішень з боку виробника рішення. Окрім того раціоналістичний підхід потребує значної кількості ресурсів (особливо інформації та часу), зазвичай у більшому обсязі, ніж який є у наявності.

Інкrementалістський підхід представляє альтернативну модель, яку називають мистецтвом «пробиратися крізь», яка передбачає набагато менший контроль над навколишнім середовищем.

А. Етціоні критикує традиційні моделі ухвалення рішень, які схильні або до детального аналізу кожного елементу (як у класичній раціональній «кореневій» моделі), або до поверхневого прийняття рішень, заснованого на інтуїції, попередньому досвіді та стратегії «малих кроків» (як у інкрементальній моделі). Разом з тим, концепція «змішаного сканування» пропонує поєднання обох підходів, враховуючи як технічні, так і більш спонтанні, «згорткові» методи прийняття рішень [1, с. 263-265].

Українська дослідниця М. Чабанна зауважує, що «А. Етціоні розглядав державні рішення не лише як результат діяльності еліти та бюрократії, але як

результат діяльності різних спільнот. Він враховував соціальний контекст прийняття рішень: суспільні процеси, свідомість, структуру влади, суспільні норми, цінності тощо» [2, с. 44].

Модель, розроблена А. Етціоні заснована на припущенні, що політики та органи влади не завжди мають достатньо часу або ресурсів для глибокого аналізу всіх варіантів рішення (як це передбачає раціональна модель), але також не можуть повністю покладатися на інтуїцію та досвід, оскільки це може призвести до помилок. Тому модель змішаного сканування пропонує компроміс між ретельним обдумуванням і швидкими, практичними діями.

Модель передбачає два рівні ухвалення рішень:

1) Глибинне сканування – це більш ретельний, всебічний аналіз, який здійснюється для важливих або складних питань. На цьому етапі прийняття рішень досліджуються всі варіанти та наслідки, прогнозуються різні сценарії;

2) Швидке сканування передбачає прийняття більш швидких рішень, заснованих на менш глибокому аналізі, що дозволяє економити час та ресурси для менш важливих або більш поточних проблем [3].

А. Етціоні вважає, що політики можуть змінювати стратегію в залежності від обставин, адаптуючи свою поведінку та рішення залежно від нових даних або зворотного зв'язку від суспільства – така опція забезпечує гнучкість моделі.

До цього додається орієнтованість на комбінацію раціонального та інтуїтивного. Дійсно, в певних ситуаціях інтуїтивне прийняття рішень може бути більш ефективним, ніж повний аналіз, особливо в умовах невизначеності або під час екстрених ситуацій.

Модель «змішаного сканування» базується і на ітеративному процесі. Замість того щоб спробувати ухвалити одне велике рішення, процес сканування є циклічним – політики постійно повертаються до питань, уточнюючи та коригуючи свої рішення на основі нових фактів або змін у ситуації.

Серед визнаних переваг досліджуваної моделі, слід виділити: гнучкість, дозволяє політикам адаптувати свої рішення в умовах змін, реагувати на непередбачувані обставини; реалістичність, адже враховуються обмеження реального світу, де ухвалення рішень часто здійснюється в умовах обмеженого часу, ресурсів та інформації; сумісність з реальними умовами управління, оскільки наявна можливість ухвалювати рішення навіть у випадках, коли не можна повністю оцінити всі варіанти або коли потрібен баланс між довгостроковим плануванням і оперативними заходами.

Разом з тим до недоліків процедури «змішаного сканування» прийнято відносити: невизначеність, позаяк змішаний підхід може призвести до того, що деякі рішення будуть прийняті поспішно або недостатньо продуманими, що може спричинити непередбачувані наслідки. Через необхідність поєднувати глибокий аналіз і швидкі рішення можуть виникати компроміси, що не завжди призводить до найкращого результату, а це збільшує ризик компромісів.

Ще одним недоліком виступає – залежність від політичної волі та інтуїції, оскільки модель передбачає, що політики мають достатньо досвіду для

прийняття інтуїтивних рішень. Однак це може бути проблемою, якщо особи на високих посадах не мають необхідної компетенції [3].

Модель «змішаного сканування» особливо ефективна в умовах швидко змінюваних політичних або соціальних умов. Вона може бути застосована в процесах реформ, в управлінні кризовими ситуаціями або при ухваленні рішень, що вимагають балансування між довгостроковим плануванням і оперативною реакцією.

Література:

1. Парсонс В. Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики. Київ. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 549 с.

2. Чабанна М.В. Основні підходи до аналізу прийняття політичних рішень у західній політичній науці. Наукові записки. 2009. Том 95. Політичні науки. С. 42-46. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/93893274-f4f1-4a9a-b2ad-67f15a63d117/content>

3. Etzioni A. Mixed-Scanning: A «Third» Approach to Decision-Making. Public Administration Review. 1967. Vol. 27, No. 5. SSRN. Posted: 20 Nov 2013 URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2356273